

Hendriek Mulder (63, grafisch vormgever en illustrator): 'Ik dacht altijd dat een trauma een gebeurtenis was, een duidelijk moment van mishandeling of misbruik bijvoorbeeld, met een leven daarvóór en een leven daarna. Dat gold voor mij niet, dus ik had geen trauma, het kwam niet eens in me op. Nu weet ik dat het trauma ook kan zitten in de manier waarop er wordt omgegaan met de ergste gebeurtenissen in je leven. Of in mijn geval: níét omgegaan. Er was gewoon geen aandacht voor, niks, nul. 'Ik was pas 2 toen mijn moeder overleed, dus ik heb geen bewuste herinneringen aan haar. En wie je je niet herinnert, kun je ook niet missen – dat vond ik zelf ook, hoor. Pas op latere leeftijd is dat idee op zijn kop gezet. Toen ben ik in therapie gegaan. Pas na mijn 60ste ben ik meer en meer gaan leven, wat heerlijk is, maar ook wel erg jammer van al die jaren daarvoor.

'De dood loopt als een rode draad door mijn leven. Ik heb er nooit veel aandacht voor gevraagd; als iemand ernaar vroeg, werkte ik het rijtje tussen neus en lippen door af. Een maand voordat ik 2 werd, in 1963, overleed mijn moeder aan borstkanker. Omdat mijn vader er plots alleen voor stond, trok een heel lieve tante bij ons in om voor mij en mijn broer te zorgen. Maar een jaar later moest zij, hup, het veld ruimen toen mijn stiefmoeder in beeld kwam. Een bozige vrouw, mijn nieuwe moeder, afstandelijk, niet lief. Ik was bang voor haar.

'Gelukkig had ik een lieve opa en oma, de ouders van mijn moeder. Die verongelukten in de zomer van 1973, toen ik 11 was. Ze zaten in de auto met de zus en de broer van mijn oma, alle vier waren ze dood. In diezelfde zomer overleed ook mijn lievelings-opa, van vaders kant, aan kanker. Ik geef even de feiten, hè. Thuis werd nergens over gepraat. Niet over mijn moeder – ze werd nooit genoemd, het leven ging door. Mijn vader en stiefmoeder kregen twee kinderen, mijn jongere zusjes, we waren een

‘Er is niet één keer met me gepraat over mijn verdriet

Hendriek Mulder, ze verloor haar moeder toen ze 2 jaar oud was, en later op haar 19de haar zusje.

normaal gezin. Over mijn opa's en oma ging het ook niet meer. Ik herinner me niet dat er ook maar één keer met me is gepraat over dat verdriet.

'Toen ik 19 was, ik woonde inmiddels in Nijmegen op kamers, is mijn zusje verongelukt. Ze was 11. Ze zat achterop bij een vriendinnetje toen ze naar de muziekschool fietsten en ze zijn aangereden door een auto. Dat andere meisje had een krasje, Judith was op slag dood. Mijn stiefmoeder belde: als je haar nog wil zien, moet je nú komen, anders is het te laat. Dat heb ik gedaan, en daarna is ook over haar nooit meer gesproken. Ik wist ook helemaal niet hoe dat moest, praten over je gevoelens. Toen ik een paar dagen later terug was op mijn kunstoplei-

De dood loopt als een rode draad door het leven van Hendriek. Ze verloor achtereenvolgens haar moeder, haar opa en oma, haar andere opa, haar zusje en haar vader. Thuis werd over geen van die gebeurtenissen gepraat.

ding in Nijmegen, zei een docent: gecondoleerd, hoe gaat het met je? Ik dook weg. Ik kon daar niet op reageren. Ik wilde niet opvallen, ik schaamde me.

'Toen ik 36 was, belde mijn stiefmoeder uit Zuid-Frankrijk, waar ze met mijn vader in een huisje zat. Tijdens een wandeling over een asfaltweg langs een bergwand waren ze van de weg gereden door een auto, ze konden geen kant op. Mijn stiefmoeder kreeg een tik van de spiegel. Terwijl ze opkrabbelde, zag ze mijn vader een paar meter verderop langs de weg liggen. Hij was 63. Ik heb één keer een beetje gehuild om zijn dood, maar die tranen heb ik snel weggeslikt, bang dat ik anders niet meer zou stoppen. Het ging toch niet om mij? Ik leefde, ik had inmiddels twee prachtige dochtertjes, een lieve man, wat had ik nou te zeuren?

'Zo ging het immers in mijn jeugd ook: je vroeg geen aandacht voor jezelf. Mijn stiefmoeder was een van de eerste Rooie Vrouwen in Nederland, zeer sociaal bewogen, Joods-maatschappelijk werkster voor

slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Ze was sterk, flink, liep hele stukken Pieterpad in haar eentje, ze deed sowieso veel alleen. Ik herinner me dat ik toen ik met haar opliep eens een cliënt van haar tegenkwam die bij het Leger des Heils werd opgevangen. Aárdig dat ze tegen hem was. Ik was in shock. Zo lief had ze nog nooit tegen ons gepraat.

'Ik was toen ik klein was het liefst bij anderen thuis, in gezinnen waar wel warmte was. Ik weet nog dat we bij een vriendinnetje op een middag pannenkoeken mochten bakken,

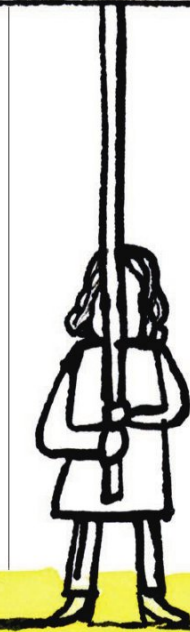
zomaar, omdat we daar zin in hadden. Daar was bij ons thuis geen denken aan. Toen ik, veel later in mijn leven, een burn-out had, zei mijn stiefmoeder: waardoor in godsnaam, er zijn Holocaustslachtoffers die het lukt een mooi leven op te bouwen. Met andere woorden: stel je niet aan.

'Mijn modus in het leven werd: hard werken, je niet te veel uitspreken, wie zat er nou op mij te wachten? Ik deed er niet toe, dat gevoel had ik altijd. Tot halverwege de 50, toen

‘Ik ben me gaan realiseren dat ik altijd een stemmetje had dat zei: wat kun jij nou?’

NU DENK IK:

SCHIJT!

ik ziek werd en mijn werk wegviel. Ik vond het verschrikkelijk, werd somber, want wie was ik zonder werk? Toen ben ik in therapie gegaan, ook omdat mijn oudste dochter zwanger was en ik juist een leuke, fitte oma wilde zijn. Het heeft zó veel in gang gezet. Ik ben me gaan realiseren dat ik altijd een stemmetje in mijn hoofd had dat zei: wat kun jij nou? Tekenend. Dat deed ik het liefst, maar nee, doe maar niet, het is niets bijzonders wat jij maakt. Ik heb geleerd dat stemmetje niet meer zo serieus te nemen. Ik ben wél gaan tekenen en ik ben mijn tekeningen op aandringen van mijn kunstdocent op Instagram gaan zetten. Kreeg ik opeens goeie reacties. 'Ik. Die niks kon.

'Toen ben ik ook aan een boek gaan werken, een prentenboek over mijn jeugd. Had ik ook nooit gedurfd, maar het is er inmiddels: *Het allene meisje*. Tot mijn verbazing vind ik het zelf een mooi boek. Ik ben er zelfs trots op, nou, dat is niets voor mij. Gewoon, iets maken omdat ik het leuk vind om te doen, dat is zo'n ontdekking. En dat het dan lukt, omdat ik iets kán, kennelijk, dat is een feest. Hoewel, mijn broer zei laatst: ik zou het soort tekeningen uit je boek niet willen ophangen in mijn huis. Daar zou ik vroeger erg onzeker van zijn geworden. Nu denk ik: schijt. Er zijn ook mensen die ze wel mooi vinden. Mijn uitgever moest huilen van het boek. 'Ik ben relaxter geworden, vrolijker. Kijk, daar hangt een tuktuk van karton die ik heb gemaakt na een vakantie in Bangkok, toen we daar onze jongste dochter opzochten. Ik was daar zo gelukkig, toen dacht ik: dit wil ik vasthouden. Het was kut-kut, nu zit ik zielsgelukkig in een tuktuk – om die omdraaiing heb ik dan zelf lol. Dat kartonnen ding hangt daar als een soort reminder: van iets lelijks kun je iets moois maken. Als je maar durft.' <